

ПЪТУВАНЕ С ДРУГИТЕ: ВАРИАНТ НА
ИНТЕРАКТИВНА МОБИЛНОСТ ЗА ПОДГОТВЯНЕ И
ИЗЯВЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ И
ДЕТСТВОТО

Петя Конакчиева

TRAVELLING WITH OTHERS: VARIANT OF
INTERACTIVE MOBILITY FOR THE PREPARATION AND
EXPRESSION OF SOCIAL COMPETENCE IN CHILDHOOD

Petya Konakchieva

***Abstract:** The paper presents a unique interactive model system for achieving the journey-with-others educational perspective. It is intended to achieve interaction oriented to the experience of sense of community and emotional closeness with others. The paper contains thematic emphases, objectives, and options of interactive technologies. Its evolving effects are practice-proven and systematized as grounds for the protection of good pedagogical practice*

***Key words:** interactive model technologies, social competency*

Възпитаването на социална компетентност при ориентиране в света се реализира в условията на взаимодействие със значимите възрастни и с връстниците в детската група. Акцентира се върху овладяване и усъвършенстване на умения за изслушване на събеседник, за изразяване на мнение при аргументиране на собствена позиция, за сътрудничество и коопериране с другите при отчитане на техните желаяния, намерения и чувства¹. Стимулират се прояви

на снизходителност при решаване на ситуации на съперничество и конфликт. Поощрява се оценяването на достойнствата и възможностите на околните и взаимодействието с деца от други националности и религии, основано на толерантност и уважение към техните културни традиции.

Възпитаването на гражданска култура се свързва със социализиране на децата към тяхната общност. Тя предполага формиране на гражданско съзнание, социалноориентирано поведение, уважение към общочовешки ценности, възпитаване в патриотизъм и в толерантност към другостта и различието². Същевременно се свързва с проява на личностна свобода, с поемане на отговорност за себе си и за другите, с познаване и отстояване на своите права, свободи и отговорности, с осъзнаване на отношенията с околните, с овладяване на адаптивни механизми за активно и конструктивно социално участие в ежедневни и празнични ситуации, със съпричастност и отвореност към демократичния свят³. В този контекст постигането на образователната перспектива „пътуване с другите“ предполага реализиране на интеракция, ориентирана към преживяването на чувство за общност и емоционална близост с другите при стимулиране на проявите на социална активност и емоционална удовлетвореност от общуването с тях. Именно тези характеристики на взаимодействието са изходна основа за разработване на интерактивен тренинг „Пътуване с другите“ като особен конкретен модел, моделиращ системата от психологически механизми, свързани с развитието на субективното отношение към другите и другостта. Прилагането на посочената педагогическа технология се свързва с решаване на следните задачи:

1. Формиране, развитие и корекция на нагласите на детето за прилагане на начини на емоционално и ангажирано обвързване с другите в общуването и дейността.

2. Усъвършенстване на умения за конструктивно поведение при установяване и поддържане на позитивни контакти в ние-общността.

3. Стимулиране на индивидуалната активност в условията на партниращото детско общество и овладяване на съответни достъпни стратегии.

4. Разширяване на индивидуалното пространство за реализиране на комуникация и конструктивно взаимодействие в детската общност.

Интерактивният тренинг „Пътуване с другите“ включва техники, с помощта на които се овладяват ключови компетенции, необходими в дейността, общуването и поведението в ние-общността. Практическото им реализиране в образователната практика осигурява на детето участие в особен конкретен модел, моделиращ системата от психологически механизми, свързани с развитието на субективното отношение към другите. Във формиращ план се подготвят необходими компетенции за вариативно комбиниране на интерактивни техники в образователния процес, насочени към стимулиране на желание за установяване на контакт с околните, повишаване на интензивността на субективното отношение към другите, провокиране на интерес към тях и стремеж за активно взаимодействие с общността от връстници. Реализира се амбицията на специалистите в областта на предучилищното образование да не се ограничават в традиционното формиране на знания и умения, а активно да влияят върху вектора на развитие на цялостна креативна личност. В този контекст интерактивният тренинг изпълнява функциите на съвременна образователна технология, насочена към подготвяне и изявяване на социална компетентност на детето.

При организирането на интерактивните технологии, включени в мобилността „Пътуване с другите“ се отчитат следните принципи:

1. Принцип за субектно ориентирана насоченост – предполага отчитане и гарантиране на възможности за самостоятелност на детето, стимулиране на прояви на осъзнато поведение при взаимодействие с другите и насоченост към самовъзпитание.

2. Принцип за адекватност – изисква съответствие на съдържанието и средствата на взаимодействие с ориентация към реалните отношения, формирани в системата „учител – дете – детска група“.

3. Принцип за активност – предполага стимулиране на прояви на вътрешна, външна, познавателна, социална и физическа активност.

4. Принцип на рефлексивна позиция – свързва се с ориентация към формиране на осъзната устойчива система на отношения към субективнозначими проблеми, демонстрирани в постъпки и поведение.

5. Принцип за индивидуализация – предполага определяне на индивидуален подход към всяко дете при стимулиране на общуването и комуникацията като условие за взаимно разбиране, провокиране към действие и преживяване на емоционална удовлетвореност от контактите с връстниците в условията на ние-общността.

6. Принцип за създаване на толерантна среда – свързва се с формиране на хуманни отношения в образователната институция, основаващи се на правото на всеки на своеобразно отношение към обкръжаващата среда, самореализация в различни сфери, алтернативност и множественост на мненията.

Интерактивната моделна технология „Пътуване с другите“, представена в таблица № 1, е разработена при отчитане на следните изисквания:

- включване на образователно съдържание, което предполага задълбочаване на представите на децата за: принадлежност към ние-общността; връзка и взаимодействие с околните; модели за позитивна интеракция; начини за емоционално и ангажирано обвързване с другите; доброжелателност и търпимост към другостта; равнопоставяне и приемане на различия; взаимноуважение, прошка, състрадание, милосърдие; позитивна лексика;

- поставяне на проблемни въпроси, свързани със саморегулацията в общуването и дейността;

- стимулиране към разбиране на собствената и чуждата гледни точки и определяне на перспективи на действие, поведение и общуване;

- систематизиране на разнообразни задачи с различна степен на сложност;

- ранжиране на задачите и структуриране на информацията с оглед създаване и поддържане на интерес към сътрудничество с връстници при реализиране на индивидуални и групови проекти и изяви;

- подкрепа на индивидуалните усилия на всяко дете да овладява субективно значима и ценна информация в процеса на общуване и взаимодействие с другите, да я допълва и преобразува в резултат от изявена насоченост към постигане на свободно себеизразяване в общността от връстници.

Таблица № 1. Мобилност „Пътуване с другите“

Тематичен акцент	Цели	Интерактивни технологии	Процедура
Аз, ти, тя, той	Формиране на представа за принадлежност към ние-общността. Упражняване на самостоятелна практика за позитивно взаимодействие с връстници и възрастни. Възпитаване на уважение към ценността на другия и желание за сътрудничество.	„Похвала“	Групата е разположена в кръг. Всеки трябва да похвали за нещо стоящия отляво участник.
		„Къртица“	Един от участниците е ловец на къртици. Той за кратко напуска помещението. В негово отсъствие групата избира къртица. Ловецът трябва да я открие с помощта на въпроси, на които групата може да отговаря с „Да“ или „Не“.
		„Какво се промени“	Един от участниците излиза от помещението. В негово отсъствие групата прави няколко видими промени – в прическа, облекло, промяна на местоположението. Целта е да се открият промените.
		Екипна работа	Колаж „Нашата група“
Вълшебни помощници	Формиране на представи за връзка и взаимодействие с околните с помощта на невербални средства. Изпробване на невербални техники за изразяване. Възпитаване на внимание, отзивчивост, съпричастност и емпатия към околните.	„Кажете ми различен начин“	Участниците изговарят по различен начин – с различна интонация и чувства предложени от водещия фрази: „Дай ми играчката“, „Здравей!“, „Приятно пътуване“, „Колко си красив“ и т.н.
		„Маски“	Всеки участник изразява с помощта на мимика различни емоции. Останалите отгатват.
		Игрово моделиране на ситуации	С помощта на „вълшебните средства“ за разбиране – интонация и мимика помогни на: дете, което е изгубило любимата играчка; мама, която е уморена; дете, което се е наранило; приятел, който е изгубил в играта и т.н.

Петя Конакчиева

		„Загадки“	Участниците последователно се опитват без думи да обяснят на останалите заглавието на своята любима приказка.
		„Двойници“	Участниците теглят карти с различни изображения. Всяка карта има двойник. Без да показват изображението, с помощта на мимики и жестове, двойниците трябва да се открият.
Ателие за усмивки	Формиране на представа за модели на позитивно взаимодействие с връстници. Усъвършенстване на умения за положително емоционално обвързване с околните. Демонстриране на устойчива готовност за прилагане на поведенчески еталони за изразяване на положителни емоции.	„На лов за усмивки“	Участниците разполагат с жетони с изображение на усмивки. Движат се свободно със задача да разсмеят колкото могат повече връстници. За всяка усмивка получават жетон.
		„Пръстите се смеят“	Участниците се разделят по двойки. Всяка двойка „разговаря“ с помощта на пръстите на ръката. Пръстите са вълшебни – всеки използва различна интонация и с помощта на вълшебна сричка „Хи“ или „Ха“ се опитва да каже дума на своя събеседник – пръст от ръката на партньора.
		„Подари мила дума“	Участниците получават индивидуален работен лист с изображения, които могат да се асоциират с образа на близки и познати. Срещу всяка картина е предвидено място за рисуване на усмивки в различен цвят. Изисква се да се „подарят“ мили думи на всеки (родители, братя, сестри, близки, приятели, учители и др.), като се нарисова по една усмивка за всяка мила дума.
		„Касичка за добринки“	Всеки участник получава жетони със своето име. За всяка своя добринка през деня, той пуска жетон в касичката.

Пътуване с другите: вариант на интерактивна мобилност за...

		Екипна работа	Съществува вълшебна страна „Смехорания“. Там непрекъснато е весело – всичко и всички се смеят. Затворете очи и си представете какво се случва там. Участниците се разделят по групи. Всяка група има задача да подготви обща рисунка на тема „В Смехорания“. Всеки член се включва със свое изображение.
Пресконференция	Усъвършенстване на представи за начини на емоционално и ангажирано обвързване с другите в общуването и дейността. Упражняване на умения за споделяне на чувства, мисли, позиции, гледни точки в общността от връстници. Възпитаване на социална увереност чрез насърчаване на индивидуалната активност в условията на партниращото детско общество.	PR	Участниците се разделят по двойки. Единият е PR. Задачата му е да задава въпроси, да изслушва другия и да разбере възможно повече информация за него. След това всеки PR представя своя събеседник във възможно най-добра светлина, подчертавайки неговата индивидуалност и уникалност.
		„Пресконференция“	Всеки участник последователно сядна на конферентния стол в центъра на залата. Останалите са журналисти, които му задават въпроси. Може предварително да се уточни темата на пресконференцията
		Екипна работа	Определят се репортерски групи. Всяка група обсъжда вариант за „добра новина“ от живота в ДГ и подготвя „репортаж“ за нея.
Аз съм ти приятел – ти си ми приятел	Формиране на представи за норми на културно поведение в общността. Усъвършенстване на саморгулацията в общуването и дейността.	„Как се чувстваш, приятелю?“	Участниците са разположени в кръг. Всеки внимателно се вглежда в съседа си отляво, като се опитва да разбере как се чувства той. Споделя своето предположение, а приятелят се съгласява, не се съгласява или допълва.
		„Покана за приятелство“	Участниците се движат свободно. Опитват се да образуват двойка, като

	<p>Възпитаване на внимание, откритост и добронамереност към другите и насърчаване на свободното себеизразяване в условията на екипна дейност.</p>		<p>срещнат поглед на приятел. Този който успее пръв да се усмихне при срещата на погледите, трябва да отправи любезна покана за приятелство. Срещата приключва с приятелска прегръдка.</p>
		Екипна работа	<p>Колаж/рисунка „Празник на приятелството“. Участниците се разделят по групи. Всяка група има задачата чрез използване на различни техники да нарисува обща картина, подчинена на темата. Всеки член на екипа избира какво да нарисува и каква техника да използва. Групата презентира общия резултат.</p>
Детска планета	<p>Усъвършенстване на представи за групова принадлежност и начини за активно взаимодействие с околните.</p> <p>Упражняване на умения за вникване в чуждо мнение и самостоятелна практика за сътрудничество с връстници при отчитане на различни гледни точки.</p> <p>Демонстриране на активност, инициативност и настойчивост при реализиране на индивидуални и групови проекти и изяви.</p>	Мини диспут	<p>Участниците се разделят на отбори. Чрез жребий се определя тезата за защита: „Няма по хубаво от това да си дете!“; „Няма по-хубаво от това да си възрастен“. Водещият организира диспут.</p>
		Мини-конференция	<p>Секции: „В света на детството“, „В света на големите“</p>
		Детско презентиране	<p>Всяко дете пресъздава своята визия за детска планета. За основа се използват балони с различен цвят, предварително изрязани картинки, лепило, цветни флумастри. Участниците презентират своите планети.</p>

Представената в таблица № 1 мобилност има потенциал за подготвяне и извявяване на социална компетентност, доказан експериментално чрез апробирането на включените в нея интерактивни технологии като допълнителни форми на работа по авторската педагогическа система „Моливко. Прозорче към света“. Развиващите им ефекти са по посока на:

- позитивно възприемане на членовете на ние-общността;
- разбиране на собствените и на другите ценности, права, желания, очаквания, изисквания, емоции и чувства;
- адекватно управление на блокиращите неприятни чувства;
- прилагане на стратегии за конструктивно взаимодействие с другите в общуването и дейността на общността;
- вземане на отговорни решения в жизнени ситуации и предвиждане на последствията от тях;
- проектиране на поведението съобразно конкретни обстоятелства при отчитане на нормите и правилата на културното общество;
- социална мобилност и активност.

Постигнатата резултативност е основание представената мобилност да бъде предложена като пример за добра образователна практика, тъй като е съобразена със съвременните тенденции в развитието на предучилищното образование и е ефективен инструмент за постигане на конструктивни личностни изменения, предпоставящи в перспектива усъвършенстването на системата от представи, умения и отношения, конституиращи социалната компетентност на растящата индивидуалност.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Гюров, 2006:** Гюров, Д. *Педагогическото взаимодействие. Иновационен модел за изграждане на единна социално-педагогическа система „Детска градина – училище“*. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски.

² **Гюров & др., 2014:** Гюров, Д. & др. *Мобилност на педагога и модулна интеракция в единната система „Детска градина – начално училище“*. *Втори учебен свитък за едногодишно специализиращо обучение (ЕСО) във висши училища с цел придобиване на допълнителна квалификация по*

позиция № 2 Детски учител/Начален учител. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски. ISBN 978-954-07-3624-2.

³ **Гюров & др., 2013:** Гюров, Д. & др. *Мобилност на педагога и модулна интеракция в единната система „Детска градина – начално училище“*. Първи учебен свитък за едногодишно специализиращо обучение (ЕСО) във висши училища с цел придобиване на допълнителна квалификация по позиция № 2 Детски учител/Начален учител. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски. ISBN 978-954-07-3623-5.